

KDS ds. mieszkań chronionych (08.07.2010)

Szacowane zapotrzebowanie na mieszkania chronione dla osób niepełnosprawnych w Warszawie

zestawiła: Agnieszka Dudzińska

Informacje wykorzystane w niniejszym opracowaniu pochodzą od następujących organizacji:

1. Fundacja „Normalna Przyszłość”
2. Fundacja L’Arche
3. Fundacja SYNAPSIS
4. Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Archidiecezji Warszawskiej
5. Mazowieckie Forum Środowiskowych Domów Samopomocy
6. Stowarzyszenie „Bliżej Dziecka”
7. Stowarzyszenie „Delta”
8. Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi”
9. Stowarzyszenie Kobiet Niepełnosprawnych One.pl
10. Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci, Młodzieży i Dorosłych Osób Niepełnosprawnych „OŻAROWSKA”
11. Stowarzyszenie Na Rzecz Wsparcia i Rozwoju PROGRES
12. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom z Ukrytymi Niepełnosprawnościami „Nie-Grzeczne Dzieci”
13. Stowarzyszenie Rodzin i Opiekunów Osób z Zespołem Downa „Bardziej Kochani”
14. Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Integracja”
15. Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym

- Ogółem zgłoszono zapotrzebowanie na ok. 330 miejsc w mieszkaniach chronionych w perspektywie najbliższych kilku lat.
- Większość organizacji potrzebuje dla swoich podopiecznych mieszkań docelowych (stałych), z reguły planując początkowy trening w mieszkaniu treningowym (rotacyjnym).
- Generalnie najbardziej potrzebne są mieszkania jednoosobowe, skupione w „gniazda”, ze wspólnym lokalem użytkowym przeznaczonym dla opiekunów czy trenerów. Również w przypadku mieszkań wieloosobowych podkreślano potrzebę dodatkowego pomieszczenia dla opiekunów czy trenerów, z reguły także wskazywano na potrzebę przestrzennego skupienia takich mieszkań (wspólne wsparcie dla kilku mieszkań).
- Wydaje się, że właściwym kierunkiem działania byłoby utworzenie w pierwszej kolejności mieszkań treningowych dla niektórych rodzajów beneficjentów w niektórych dzielnicach, a na dalszym etapie uzupełnianie oferty o mieszkania docelowe dla grup kończących trening mieszkaniowy. Równolegle powinny być uruchamiane mieszkania docelowe dla osób nie wymagających treningu.
- Zgłoszone zapotrzebowanie wskazuje, iż należało by dążyć do stopniowego utworzenia zarówno mieszkań docelowych, jak i treningowych dla różnych grup beneficjentów praktycznie w każdej dzielnicy Warszawy.
- Ważne jest, by do systemu mogły zostać włączone także osoby, dysponujące własnym mieszkaniem lub prawem lokatorskim, bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania. Sporo osób ma w perspektywie uzyskanie własnego mieszkania, np. poprzez dziedziczenie własności lub praw lokatorskich. Ponadto osoby wychodzące z treningu, które mogą zamieszkać samodzielnie bez wsparcia, nadal mogą wymagać jakiejś formy monitorowania trwałości rezultatów.
- Wydaje się, że z punktu widzenia budowania zaufania do systemu bardzo istotne jest zapewnienie, że to dana organizacja odpowiada zarówno za rekrutację beneficjentów, jak i obsadę personalną, najlepiej spośród osób dotychczas pracujących z organizacją i znających jej podopiecznych.
- Co do zasady należy zakładać współpracę z lokalnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej (pracownik socjalny).
- Istotną kwestią jest ustalenie odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym. Powinna uwzględniać koszt pobytu (intensywność wsparcia) i być uzależniona od dochodu, jakim dysponuje beneficjent.
- Ważne są niskie koszty eksploatacji (beneficjenci są często na granicy minimum socjalnego).

Poniżej zestawiono potrzeby różnych grup beneficjentów, które zostały wyodrębnione ze względu na rodzaj niepełnosprawności (wyodrębnienie rodzajów niepełnosprawności ma charakter porządkowy, często obok niepełnosprawności wiodącej istnieją inne sprzężone dysfunkcje).

Opis dla każdej grupy odpowiada jednolitemu schematowi i obejmuje następujące punkty:

1. Obszary wsparcia, w tym specjalistycznego
2. Intensywność wsparcia
3. Potrzebne dostosowania i wyposażenie
4. Typ mieszkania chronionego (wynikający z powyższych informacji)
5. Szacowana wstępnie ilość osób oczekujących w danej kategorii
6. Preferowane dzielnice z uzasadnieniem
7. Uwagi

Zgłoszone kategorie beneficjentów i szacunkowa ilość osób zainteresowanych mieszkaniem chronionym w perspektywie kilku lat:

- Niepełnosprawność intelektualna (206)
- Autyzm i zespół Aspergera (58)
- Niepełnosprawność ruchowa (45)
- Zaburzenia psychiczne (17)
- Głuchoniewidomi (3)

1. Obszary wsparcia, w tym specjalistycznego

- Zaspokojenie potrzeb bytowych (zakupy, przygotowywanie posiłków, dobór odzieży, utrzymanie czystości, higiena osobista, sprząatanie)
- Pomoc w załatwianiu spraw osobistych
- Opracowanie indywidualnych planów rozwoju osoby
- Usługi wspomagające funkcjonowanie w środowisku (umożliwienie podjęcia pracy lub terapii zajęciowej, podnoszenie sprawności fizycznej i aktywności, budowanie więzi między mieszkańcami, z ich rodzinami i ze środowiskiem lokalnym)
- Wspieranie samodzielności i kreatywności
- W mieszkaniach treningowych niezbędna jest w ramach programu stała praca z rodziną (lęk rodziny przed usamodzielnieniem osoby niepełnosprawnej intelektualnie)
- Ewaluacja i monitorowanie postępów w oparciu o indywidualne plany rozwoju

2. Intensywność wsparcia

- Potrzebny koordynator całego programu oraz osoby odpowiedzialne za poszczególne mieszkania (lub grupy mieszkań), a także zatrudnienie personelu pomocniczego.
- W zależności od stopnia niepełnosprawności mieszkańców w większości przypadków powinna być dostępna co najmniej jedna osoba dla grupy mieszkań (do 10 osób) przez całą dobę (za wyjątkiem czasu spędzanego przez mieszkańców w pracy lub placówce dziennej).
- Przy znacznym stopniu niepełnosprawności potrzebne będą dyżury nocne w mieszkaniu i większe nasycenie wsparcia w ciągu dnia.

3. Potrzebne dostosowania i wyposażenie

- Duże pomieszczenia wspólne (pokój dzienny, kuchnia, ew. jadalnia, ew. dodatkowy przestronny pokój do zajęć ruchowych), dobre oświetlenie, przyjazna aranżacja
- Potrzebne co najmniej jedno pomieszczenie dla personelu, z możliwością nocowania
- Odpowiednia ilość łazienek i sanitariatów
- Bezpieczne rozwiązania (gaz, prąd, woda)
- W indywidualnych przypadkach (niepełnosprawności sprzężone, zniedołężnienie) potrzebne mogą być windy, podjazdy, uchwyty w łazience, poręcze, powierzchnie antypoślizgowe.

4. Typ mieszkania chronionego (wynikający z powyższych informacji)

- Mieszkania treningowe wieloosobowe (ok. 10 mieszkań)
- Mieszkania docelowe jedno- i wieloosobowe (ok. 100 jednoosobowych i ok. 25 wieloosobowych)
- Małe rodzinne domy pomocy* (kilka)

5. Szacowana wstępnie ilość osób oczekujących w danej kategorii

- 206

6. Preferowane dzielnice z uzasadnieniem

Ze względu na równomierne rozproszenie potencjalnych beneficjentów mieszkania będą potrzebne w różnych dzielnicach (północnych, południowych, wschodnich, zachodnich).

Szczegółowe preferencje kształtowały się następująco:

- Bemowo: 20 mieszkań docelowych 1-osobowych, 2 mieszkania docelowe 3-5-osobowe i 1 mieszkanie treningowe 3-5-osobowe
- Ursynów: 2 mieszkania docelowe 3-5-osobowe i 1 duże mieszkanie docelowe 6-osobowe dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności
- Wola: 33 mieszkania docelowe 1-osobowe, 9 mieszkań docelowych 3-osobowych i 3 mieszkania treningowe 3-5-osobowe
- Praga Północ: 25 mieszkań docelowych jednoosobowych, 5 mieszkań docelowych 3-5-osobowych i 3 mieszkania treningowe 3-5-osobowe
- Ochota: 25 mieszkań docelowych jednoosobowych, 5 mieszkań docelowych 3-5-osobowych i 3 mieszkania treningowe 3-5-osobowe

Wśród preferowanych alternatywnych dzielnic wymieniano Mokotów, Śródmieście i Wawer.

W wielu przypadkach lokalizacja w konkretnej dzielnicy ma znaczenie drugorzędne – podkreślano często, że podopieczni organizacji mieszkają w różnych dzielnicach.

* Forma wskazywana jako preferowana przez niektóre organizacje dla części swoich podopiecznych.

7. Uwagi

- Około 25% tej grupy beneficjentów stanowią osoby ze znaczną niepełnosprawnością.
- W tej grupie beneficjentów zdarzają się osoby z niepełnosprawnością sprzężoną, np. z zaburzeniami psychicznymi lub niepełnosprawnością ruchową, chorobami przewlekłymi (padaczka) i/lub innymi dysfunkcjami).
- W programie powinny uczestniczyć również osoby ubezwłasnowolnione całkowicie lub częściowo oraz rodziny beneficjentów. Ważna jest ścisła współpraca z rodziną - rodziny często są bezradne, przeciążone, nie mają wizji, niekiedy też wykorzystują osobę niepełnosprawną. Powinny partycypować w kosztach i włączać się w życie mieszkańców jako naturalny element systemu.
- Kluczowa jest rola dobrze dobranego i zmotywowanego personelu opiekuńczego i terapeutycznego (silne więzy, tolerancja, pomoc). Odnotowano złe doświadczenia w tym zakresie (przypadek pobicia podopiecznego przez terapeutę w ośrodku).
- W ciągu dnia podopieczni uczestniczą w WTZ lub innej formie zajęć poza domem.

1. Obszary wsparcia, w tym specjalistycznego

- Pomoc w ustaleniu reguł postępowania (otwarty, elastyczny katalog sytuacji)
- Pomoc w przestrzeganiu ustalonych reguł
- Wgranie schematów poruszania się, opłat, załatwiania spraw życiowych
- Program przystosowania do pracy
- Monitorowanie rezultatów
- Może być potrzebna pomoc w zarządzaniu poważniejszymi sprawami (zamiana mieszkania, przeprowadzka, zarządzanie pieniędzmi – nieporadność życiowa)
- W przypadku osób z autyzmem, cechujących się znacznym stopniem niepełnosprawności lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi może być konieczne wsparcie w codziennym funkcjonowaniu (przygotowywanie posiłków, pomoc w dotarciu na zajęcia dzienne, wspieranie funkcjonowania społecznego itp.).
- Niektóre osoby mogą wymagać okresowego zwiększania wsparcia, zarówno pod względem dodatkowych obszarów, jak i intensywności.

2. Intensywność wsparcia

- Zróżnicowana, od monitorowania mieszkańców: np. 1-2 razy w tygodniu (spotkanie z terapeutą i omawianie problemów) po opiekę całodobową (z wyłączeniem czasu, gdy mieszkańcy są poza domem) wraz z dyżurami nocnymi.

3. Potrzebne dostosowania i wyposażenie

- Prostota i wygoda (łatwość sprzątania, trudność zepsucia czegoś)
- Przejrzystość, uporządkowanie otoczenia
- Pokoje jednoosobowe, wspólny salon i ew. jadalnia, kuchnia, łazienka z wc i osobne wc.
- W niektórych przypadkach ważny może być dostęp do własnej łazienki.

4. Typ mieszkania chronionego (wynikający z powyższych informacji)

- Mieszkania treningowe 4-6-osobowe (3 mieszkania)
- Mieszkania docelowe wieloosobowe (10 mieszkań)

5. Szacowana wstępnie ilość osób oczekujących w danej kategorii

- 58

6. Preferowane dzielnice z uzasadnieniem

- Mieszkania treningowe powinny zostać usytuowane na przeciwległych krańcach miasta, np. jedno mieszkanie na Ursynowie, drugie na Białołęce, trzecie w Śródmieściu.
- Mieszkania docelowe potrzebne będą we wszystkich dzielnicach, ale ze względu na skupienie placówek dla osób z autyzmem na południu Warszawy, optymalną lokalizacją pierwszych mieszkań docelowych byłyby Ursynów czy Mokotów.

7. Uwagi

- Osoby korzystające z mieszkań treningowych muszą mieć możliwość regularnego powtarzania pobytu.
- Ze względu na trudności adaptacyjne tej kategorii osób trening mieszkaniowy powinien zaczynać się od krótkich pobytów i być powtarzany w coraz bardziej wydłużonych odcinkach czasu.

1. Obszary wsparcia, w tym specjalistycznego

- Duże zróżnicowanie obszarów wsparcia, zależnie od stopnia sprawności ruchowej (osoby chodzące samodzielnie – osoby na wózku sprawne manualnie – osoby na wózku niesprawne manualnie – osoby niesprawne ruchowo ze sprzężonymi niepełnosprawnościami).
- Beneficjenci mogą potrzebować pomocy w podstawowych czynnościach życia codziennego, takich jak wstawanie, przesiadanie się na wózek, ubieranie, mycie, przygotowanie posiłku itp.
- Ze względu na rodzaj niepełnosprawności istnieje ryzyko upadku, po którym beneficjent może nie być w stanie sam się podnieść. Dlatego w wielu przypadkach potrzebny będzie stały monitoring (system „śledzący” zagrożenie zdrowia lub życia).
- Część osób potrzebuje stałego asystenta osobistego (np. wspólnego dla grupy osób).
- Specjalistyczne usługi transportowe (w ramach dostępnej oferty miejskiej).
- Dla osób mniej samodzielnych: nauka samodzielności i odpowiedzialności za siebie: prowadzenie domu - sprząatanie, pranie, zakupy.
- Dla osób mniej samodzielnych: opracowywanie „planów na życie” krótko i długoterminowych (rocznych i dłuższych), ocena postępów.
- Integracja społeczna lokalna i szerzej pojęta.

2. Intensywność wsparcia

- Zróżnicowana – od całodobowego, poprzez określone pory dnia (np. rano: wstanie i przygotowanie do wyjścia i wieczorem), aż do wsparcia raz w tygodniu lub nawet miesiącu.
- Dozór nocny i/lub przycisk alarmowy.
- Różna ilość personelu będzie potrzebna o różnych porach dnia: np. jedna osoba przez dwie godziny rano i dwie godziny wieczorem, w ciągu dnia 1-2 osoby na grupę podopiecznych.
- W cięższych przypadkach może być potrzeba więcej niż 1 osobę na 1 podopiecznego w niektórych czynnościach pielęgnacyjnych .

3. Potrzebne dostosowania i wyposażenie

- Dostępność z zewnątrz: mieszkania na parterze albo z windą i/lub podjazdem.
- Niezbędne dodatkowe pomieszczenie na wózki i sprzęt.
- Mieszkania dla osób na wózkach powinny mieć nisko osadzone okna.
- Ze względu na ograniczone możliwości poruszania się osób z tej kategorii na zewnątrz (spacery), mieszkania powinny mieć balkony (odpowiednio duże, bez progu), a w mieszkaniach na parterze mile widziany ogródek.

- Bez barier architektonicznych, zgodnie z normami dla osób z dysfunkcją narządu ruchu (szerokie drzwi i przejścia itp.).
- Rodzaj dostosowania architekt. oraz wyposażenia zależy od indywidualnych potrzeb (dotyczy to zainstalowania poręczy, podnośników w łazience, ale też indywidualnie dobranej wysokości wyposażenia).

4. Typ mieszkania chronionego (wynikający z powyższych informacji).

- 24 mieszkania docelowe: 21 jednoosobowych i 3 wieloosobowe.
- 16 mieszkań treningowych wieloosobowych.
- Warunkiem koniecznym do funkcjonowania grupy mieszkań docelowych jest dodatkowe mieszkanie (lub wydzielone pomieszczenie z zapleczem socjalnym) dla asystenta.

5. Szacowana wstępnie ilość osób oczekujących w danej kategorii

- 45

6. Preferowane dzielnice z uzasadnieniem

Ze względu na istnienie na Woli placówek dziennych i rehabilitacyjnych, jest ona główną preferowaną dzielnicą dla tej kategorii beneficjentów, zwłaszcza dla mieszkań docelowych.

Pozostałe preferencje wynikają głównie z dotychczasowej dzielnicy zamieszkania osób zainteresowanych mieszkaniami chronionymi.

Konkretne preferencje kształtują się następująco:

- Wola: 17 mieszkań docelowych jednoosobowych, 1 mieszkanie docelowe 5-osobowe, 1 mieszkanie treningowe 5-osobowe, 1 duży lokal użytkowy z zapleczem socjalnym (kuchnia, łazienka) – w nim pomieszczenie dla asystentów z możliwością spania, pomieszczenie do rehabilitacji ruchowej.
- Śródmieście: 3 mieszkania treningowe jednoosobowe, skupione w jedno „gniazdo”, ze wspólnym wsparciem
- Ochota: 3 mieszkania treningowe jednoosobowe, skupione w jedno „gniazdo”, ze wspólnym wsparciem
- Mokotów: 3 mieszkania treningowe jednoosobowe, skupione w jedno „gniazdo”, ze wspólnym wsparciem
- Praga Północ: 3 mieszkania treningowe jednoosobowe, skupione w jedno „gniazdo”, ze wspólnym wsparciem
- Praga Południe: 3 mieszkania treningowe jednoosobowe, skupione w jedno „gniazdo”, ze wspólnym wsparciem
- Ponadto jest zapotrzebowanie na zespół mieszkań docelowych: 4 mieszkania jednoosobowe i 2 mieszkania dwuosobowe w jednej z preferowanych dzielnic (Mokotów, Ursynów, Wola, Ochota, Bielany, Praga).

Niezależnie od dzielnicy, bardzo istotny jest łatwy dostęp do środków komunikacji!

7. Uwagi

- Tworzenie tzw. „gniazd”, czyli kilku mieszkań w obszarze jednej inwestycji (bloku, osiedla), daje możliwość stworzenia grupy wsparcia i wzajemnej pomocy.
- Można zaplanować wsparcie przez działający DPS (korzystanie ze wspólnego personelu, np. w zakresie dyżurów nocnych).
- Metraże poszczególnych mieszkań docelowych powinny być uzgodnione z konkretnymi osobami (różne wielkości wózków, a przez to także różna przestrzeń niezbędna do stworzenia odpowiednich dostosowań, np. szyny sufitowe do transportu osoby pomiędzy pomieszczeniami - na łóżko albo pod prysznic).
- Ze względu na izolację i związaną z nią samotność potrzebna może być dodatkowa wspólna przestrzeń dla tej kategorii mieszkańców mieszkań docelowych (pełniąca funkcje świetlicy czy sali rehabilitacji ruchowej), odrębna od lokalu użytkowego przeznaczonych dla asystentów.

1. Obszary wsparcia, w tym specjalistycznego

- Opracowanie indywidualnych programów usamodzielniania.
- Regulamin.
- Nadzór zespołu terapeutycznego (3-4 osoby, w tym kierownik), który powinien rekrutować się z dotychczasowych terapeutów pracujących z daną osobą.
- Okresowa ewaluacja postępów.

2. Intensywność wsparcia

- W mieszkaniach treningowych codzienne kilkugodzinne dyżury (obserwacja funkcjonowania mieszkańców, wspieranie w rozwiązywaniu problemów)
- W mieszkaniach docelowych regularne spotkania z zespołem terapeutycznym.
- Dyżur pod telefonem przez całą dobę, także dla mieszkańców mieszkań docelowych.
- Nie ma potrzeby dyżurów nocnych ani weekendowych (poza dyżurem telefonicznym).

3. Potrzebne dostosowania i wyposażenie

- Brak konieczności dostosowań.
- W wielu przypadkach dostosowania architektoniczne dla osób niepełnosprawnych ruchowo będą przeciwwskazane (osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą cechować się nadwrażliwością na jakąkolwiek stygmatyzację).

4. Typ mieszkania chronionego (wynikający z powyższych informacji)

- Trzy mieszkania treningowe 4-6-osobowe, pokoje najlepiej jedno- lub ewentualnie dwuosobowe, wspólny salon, łazienka z wc i osobne wc, kuchnia z możliwością spożywania posiłków, pożądane pomieszczenie gospodarcze lub piwnica, pożądany balkon, taras lub ogródek)
- Dwa mieszkania docelowe dwupokojowe (dla 2 osób każde, z łazienką z wc oraz osobnym wc, pożądana piwnica lub pomieszczenie gospodarcze), nie muszą być w pobliżu siebie ale byłoby to korzystne.

5. Szacowana wstępnie ilość osób oczekujących w danej kategorii

- 17

6. Preferowane dzielnice z uzasadnieniem

- Ze względu na prowadzenie placówek dziennych w południowej części Warszawy, mieszkania docelowe, na które zgłoszono zapotrzebowanie, powinny zostać zlokalizowane na Ursynowie i/lub Mokotowie.
- Mieszkania treningowe z podobnych względów powinny zostać zlokalizowane: 1 na Ursynowie, 1-2 na Mokotowie i 1 w Śródmieściu lub na Pradze (ewentualnie Wawer, Mokotów, Żoliborz).
- Zainteresowane organizacje podkreślały, że dzielnica ma znaczenie drugorzędne, ale generalnie mieszkania dla tej kategorii nie powinny znajdować się w centrum Warszawy.

7. Uwagi

- Organizacje chcą same kwalifikować beneficjentów w oparciu o postępy w terapii (kiedy dana osoba rokuje na funkcjonowanie pozaszpitalne).
- Mieszkanie chronione ma być formą rehabilitacji, przedłużającą dotychczasowe oddziaływania.

1. Obszary wsparcia, w tym specjalistycznego

- Komunikowanie się (tłumacz-przewodnik): specjalistyczna pomoc w czynnościach życia codziennego, w kontaktach społecznych.
- Poruszanie się.

2. Intensywność wsparcia

- Zróżnicowana w zależności od konkretnej osoby: od minimalnego, poprzez tylko niektóre sytuacje, aż do codziennego wsparcia w czynnościach życiowych.

3. Potrzebne dostosowania i wyposażenie

- Wideofon z klawiaturą numeryczną dostosowaną do osób niedowidzących, wyposażony w sygnały dźwiękowo-światłne
- Dobrze oświetlona klatka schodowa
- Winda z brajlem i głośnomówiąca
- Wyraźnie oznaczony pierwszy i ostatni schodek
- Kontrastowo pomalowana klatka schodowa (ściany od drzwi, piętra)
- Powierzchnia antypoślizgowa
- Poręcze

4. Typ mieszkania chronionego (wynikający z powyższych informacji).

- Mieszkania docelowe jednoosobowe, skupione blisko siebie („gniazdo”).

5. Szacowana wstępnie ilość osób oczekujących w danej kategorii

- Ok. 3

6. Preferowane dzielnice z uzasadnieniem

Bez znaczenia.

Preferowane: Mokotów, Centrum, Żoliborz (konieczny łatwy dostęp do komunikacji).

7. Uwagi